

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4.50 fl.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor
1/2 an 12 cor.
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl. a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirea” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marți, Joi și Sâmbăta.

Tipografii și librării.

I.

Două noțiuni, cari se întregesc una pe cealaltă și cari azi au ajuns a fi surori dulci, căci de regulă una presupune existența celeilalte. Cu toate că încopciarea aceasta strânsă a tipografiilor și librăriilor este încă proaspătă, reclamată de spiritul speculativ al vremilor, prin cari trecem. Nici nu e așa de mult, decând librăria avea un rol tare neînsemnat, ba multe, poate chiar cele mai multe tipografii, nu simțiau necesitatea, ca să-și țină o boltă în apropiere, în care să-și desfacă produsele tiparului lor, ci vânzarea se făcea deadreptul, și se restrângea la absolut necesarul, pe care îl reclamau lipsurile instituțiilor, în serviciul cărora sta tipografia.

Pe atunci credința deobște era alta cu privire la tipografii. Erau încă pe pedestalul acela tipografiile, pe care le ridicasă însemnătatea, chemarea lor, vremile, și fiecare tipografie era o vatră de cultură și progres, care în istoria civilizațiunii și a omenimei și-a scris numele său cu litere de aur. Și când mai cetia și numele ațelora, cari au stat în fruntea tipografiilor — nume de episcopi, bărbați mari de stat, de știință, cari mulți de aici au pornit spre drumul lor de cucerire — când cetim lista culegătorilor tipografi, cari își considerau meseria mai mult de o chemare specială, de un dar extraordinar al providenței divine și erau mândri de ea, ne putem închipui de ce ori ce popor, ori ca biserică care ținea la existența și înălțarea sa, se uita la tipografia ei, ca la ochii din cap.

Vremile nouă însă, cari au sdrobit atâtea credințe de aceste, n'au lăsat neatinsă nici aureola, care crescuse în jurul tipografiilor. Duhul speculativ, transformarea multor așezăminte sociale, libertatea de co-

merciu, și spiritul de cocurență, au început a sguđui aceste învechite instituții de cultură și le-a silit ca în vremile schimbate să iasă la lumina secolului și să se lupte cu multe alte tipografii, cari răsăriau pretotindenea și cereau un drept la existență în lumea aceasta mare. În lupta de cocurență nu mai era vorbă nici de diplome vechi, nici de patroni cu influințe, nici de serviciile prestate, ci de cucerirea terenului de muncă și comerț, asupra căruia se aruncară cele nouă cu toată puterea. În raport cu înmulțirea tipografiilor au crescut și cheltuielile cu susținerea și adiustarea lor și ca să poată satisface tuturor lipsurilor, ce obveneau în împrejurările aceste schimbate, erau necesitate de a desfaca și a vinde cât se poate mai mult și mai grabnic din produsele tiparului lor, căci bani se cereau tot mai mulți și mai mulți. S'au deschis atunci librării pretotindenea, bolte cari se desfaca marfa iute și degrabă, căci trebuiau bani și iară bani.

Așa au ajuns instituțiile aceste din atmosfera gravă, în care au trăit atâta timp, din focarele de cultură, cari erau o binecuvântare pe vremuri pentru popoare, au ajuns ca spiritul de azi să facă din ele simple întreprinderi de negoț, cari în primul rând vreau să trăiască. Și celce astăzi în fruntea unei tipografii ar vrea să se mai gândească cu mințea aceea veche, celce ar vrea să oprească duhul vremii și să se întoarcă la formele din trecut, ar trebui ca în timpul cel mai scurt să încheie socotelile și să-și închidă bolta.

Dară până când la alte popoare mari, puternice, tiparul e numai o întreprindere comercială, la noi, cari azi-mâne ne va fi poate singura școală, în care să se crească poporul, care mai are încă o mare misiune în viitor, va trebui să rămână încă mult timp și în situația aceia,

ec a fost în trecut, izvor de cultură și de creștere.

La noi tiparul și tipografia va trebui să fie și ca întreprindere comercială o instituție creată de dorul de progres și dragoste de neam, o binecuvântare pentru marele public.

Tipografiile la noi numai astfel au și dreptul la existență, dacă servesc cauza aceea mare, pe care ne-au adus-o vremile trecute, ca moștenire.

Ca popor, care ne luptăm, ca toate instituțiile și toate întreprinderile noastre să fie în primul rând în concordanță cu interesele superioare ale neamului nostru, nu ne va fi indiferent, ca tocmai cea mai însemnată instituție să se piardă cu totul în labirintul negoțului, ca ori care altă întreprindere. Și până ce nu vrem să-i denegăm nimic din atribuțiile, ce le are ca altă întreprindere de negoț, ba vrem ca negoțul și duhul speculativ să fie raza conducătoare în afacerile tipografiilor noastre, în aceeaș vreme am dori ca toate tipografiile noastre, fie particulare, fie ale corporațiilor să fie pătrunse de sentimentul, că ele mai au o misiune: de a lumina, a învăța și a da toată hrana sufletească poporului, care azi-mâne nici nu va avea altă școală afară de presă.

Și cu aceasta noi am mai zis ceva: că e de prima necesitate și e un moment cultural însemnat de câte ori putem înregistra faptul îmbucurător, că avem cu o tipografie românească mai mult. Am mai zis apoi și aceea, că nu e indiferent, că cine stă în fruntea unei astfel de tipografii nouă, mai ales, că acela treuie să fie nu numai un comerciant excelent, dară se mai cere să aibă o cultură adâncă și orizontul acela larg de a vedea și a pătrunde lipsurile și exigențele, cari reclamă o grabnică sanare.

Chestia fiind din toate punctele momentuoase, nu va strica o scurtă

analiză a unei situații, care nu ni-se pare sănătoasă.

Vom începe mai întâiu cu partea comercială, fiindcă dela aceasta depinde în primul rând existența tipografiilor. Asupra acesteia ne-ar putea mai bine lămuri bilanțele, ce se subștern tocmai în zilele aceste pela forurile competente și cari de regulă nu sunt cele mai îmbucurătoare. Aproape nu va fi tipografie românească, care se nu ofteze adânc la vederea cifrelor, cari rezultă din cele multe operații de adaugere și subtragere. Mai ales, că la multe va fi situația agravată prin socotelile anilor de mai înainte, când de regulă mai remasă ceva a conto deficitului.

Constatările aceste triste le referim aproape la toate tipografiile noastre fie acele particulare, diecesane sau a altor corporațiuni. Deosebire între tipografiile particularilor și a confesiunilor e, că existența acestor din urmă e totuși garantată prin cele câteva sute de parohii și școli, cari toate se aprovizionează de aci.

Dacă jeluirea e generală, că tipografiile noastre tânjesc și mai ales acele particulare gem de datorii, fără a mai face revista acelor, cari în deceniul din urmă au înghițit averi și apoi au falimentat.

Mișcarea bienalistilor.

Onorată Redacțiune!

Când vin a ruga On. Redacțiune, ca să binevoiască a da loc în prețuitele-i coloane uneia dintre cele mai ardente afaceri a noastre, a preoțimei bienale, o fac de o parte, pentru că însumi simțesc amarul sortii, nouă atât de vitrege, iar de altă parte, cred, că satisfac la multele întrebări, la nenumăratele desorientări, cari apasă inima și umerii biete preoțimi bienale, și și pentru ca să deschid discuția asupra chestiunii dotațiunii noastre, carea în timpul de azi a o suporta și pe mai departe e absolut cu neputință, nu numai fizică, dar durere, chiar și morală.

Știut și cunoscut e fiecărui confrate art. de lege congrual din 1908, în tenoarea căruia preoțimea bienală e salarizată în modul cel mai neuman și mai neechitabil. — Știut e că pentru sanarea acestui rău și a schimbării spre bine a sortii noastre, unii dintre frații bienali la 3 Faur 1908 au compus un apel în virtutea căruia se proiecta o mișcare pentru modificarea proiectului de lege congruală, — care încă nu devenise lege sancționată. — Acest proiect a fost acceptat de către toți confrății bienali. În urma acestora s'a compus un memorandum destul de bine motivat, carele s'a înaintat Escelenției Sale Părintelui Mitropolit, Ministrului de culte și Parlamentului țării. Rezultat nu am obținut. Cauza pentruce nu o cerc. Fie mi însă permis a declara categoric, că întreaga noastră acțiune nu a fost pornită, nici corect nici solidar. Legea congruei e nedreaptă. Statul în urma serviciilor morale și materială, ce le prestează preoțimea română, era obligat să nu ciungărească salarizarea congruală a preoțimei, ci aceea se o facă egală cu sala-

rizarea și a altor funcționari de stat și administratori. Deși presupunem motivele pentru care legea s'a făcut astfel, totuși nu le mai relevăm, având firma convingere, că dacă ni-se vor asculta păsurile, și se vor și justele noastre postulate, însuș va cassa nedreapta și neumană lege, sanând răul și egalând diferențele pe baza principiului „suum cuique retribuere“. Statul nu trebuie să uite nici pe un moment, că e obligat a remunera pe funcționarul său conform muncii ce i-o prestează și nu după ruginitul „gustibus“. Dela legea congruală încoace, numai noi și inimile noastre sângerând știm să spunem, cum ni-se furișă din ochii întristați câte o lacrimă de durere, decâteori pela poste întâlnindu-ne cu confrății sistematici ridicam și noi „semi suma“ congruală și ne știam adese, ba ne puneam involuntar întrebarea „oare ăștia, cari cu fețe radioase ridică duplul muncii plătite, conzideră-ne pe noi de adevărați „Frați în Hristos“?! Trist, dar adevăr curat! Noi n'am încetat nici pe un moment, n'am întrelăsat nici o ocaziune sau convenire binevenită să nu ne stătuim și să nu desbatem asupra mijloacelor și modalităților prin cari că putem ieși din starea noastră tristă, rușinoasă și precară. Cutez a afirma că în întreagă provincia metropolitană nu este un singur preot bienal carele să nu fi meditat mult asupra chestiunii de cea mai mare momentozitate pentru noi. Ce e drept, eu vorbesc mai mult de noi cești din Arhidieceză însă nu cred, că iubii mei confrăți din diecezele sufragane bătuti de aceeași soarte să fi fost cu alte și mai senine cugete. Intre astfel de împrejurări și după multe chibzuințe am îndrăznit în sinodul vostru — districtul Indol — ținut la 18 Octomvrie 1910 în Sălciuma inferioară, a propune următoarea moțiune:

FOIȚA.

Sf. Niceta Romanul, apostolul Daco-românilor.

(Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman, de Vasile Pârvan, București, Socec & Co, 1911, pag. XIV + 224, prețul: 350 L.

— Dare de seamă. —

Vasile Pârvan este profesor de istorie antică la universitatea din București. Om tinăr, care are deja la activul său literar o seamă însemnată de scrieri, între altele: câte-va monografii din istoria românească, și câte-va încercări și studii de istorie antică, mai ales romană. Academia Română a și premiat una dintre acestea scrieri: studiul istoric despre M. Aurelius Verus Caesar și L. Aurelius Commodus A. D. 138—161.

„Contribuțiile epigrafice la istoria creștinismului daco-roman“ prezintă, fără îndoială, un interes deosebit și pentru cetitorii acestei reviste, ceea ce îndreptățește apariția unei dări de seamă, și în paginile acestea. A cerceta începuturile și istoria cea mai veche a creștinismului la noi, a încerca să

ridici un colț măcar al vălului trecutului, a unui trecut așa de depărtat dela noi, și așa de aproape de vremile când s'a plămădit însăși ființa și firea neamului nostru, este, fără îndoială, o întreprindere vrednică a fi remarcată. Cu atât mai ales, dacă vom spune că chestiunea abordată de Dl Pârvan în „Contribuțiile“ sale se poate aduce în o legătură foarte strânsă cu o altă problemă, de un ordin și mai actual: cu problema continuității noastre istorice. Cine nu vede, întru adevăr, că un răspuns hotărât, la întrebarea unde și când s'au încreștinat Românii, lămurește și întrebarea așa de mult discutată, a continuității neamului nostru în Dacia Traiană?

Concluziile ce ni le dă Dl Pârvan, privitor la istoria creștinismului daco-roman — concluzii scoase cu mult aparat și pătrundere, cu o temeinică utilizare a izvoarelor, mai ales monumentale: inscripții, mai cu seamă funerare, etc. — sunt de mare preț și bine întemeiate.

Studiul cuprinde două părți: una, în care se urmărește întinderea creștinismului în dreapta Dunării, stabilind astfel punctul de plecare pentru creștinismul din stânga Dunării. Iar partea a doua, formând tema propriu zisă a studiului, se ocupă în amănunte cu însuși creștinismul nord-danubian.

I. Pentru partea primă a studiului, izvoarele literare bisericești: istoricii bisericești vechi, actele conciliilor, viețile sfinților — ca

și izvoarele literare profane — dau puține rezultate și neprecise deslușiri asupra temei. În schimb, izvoarele monumentale: arheologico-epigrafice, nu prea multe nici ele, în limbajul lor sincer și nefățurit, neînriurit de nădejdea vre-unei răsplătiri a posterității, sunt totuș de ajuns, pentru a ne da o idee, destul de clară, despre răspândirea în linii mari a creștinismului, în dreapta Dunării.

Până la a. 325, Pârvan constată, cu Harnack dela Berlin, o răspândire și o înflorire a religiei creștine, mai ales în ținuturile de pe malul mărilor cari încunjură peninsula Balcanică, începând cu Philippi, Thessalonica, Beroea, celea missioante de apostolul Pavel, ținând de sfera de influență grecească, atât în ce privește curentele culturale, cât și, în special, ca limbă. Precumpănirea acestei limbi aci până către veacul al IV-lea, ne miră cu atât mai puțin cu cât, până în aceeași vreme, chiar și în Italia, în Galia, la Roma chiar cu oarecare afectare, se folosea limba aceasta. Așa cu veacul al 4-lea încetează precumpănirea limbei grecești.

Dar, cele mai multe părți ale peninsulei balcanice, nu pot să fi avut — până la 325, — „de cât o populație creștină rară“. În în special pentru Mesia, în nordul peninsulei, se constată existența celor dintâiu episcopii abia pe la 300, și numai la Tomi, la Noviodunum, Marcianopolis și Naissus.

După anii 300, dela Constantin mai ales, apar mai numeroase mărturiile epigra-

1. Preoțimea română gr.-cat. bienalistă adânc și păgubitor neîndreptăcită prin Art. de lege congruală din 1908, fiind salarisată numai pe jumătate adică nu cu 1600 cor. ca și ceilalți confrăți, ci numai cu 800 cor. anual, pretinde sus și tare ca salarisarea sa congruală fără considerare de calificarea cutărui preot să fie uniformă, adică conform statului de azi nu cu 800 cor. ci cu 1600 cor. anual, ear în cazul de ameliorare a acestei congrue să fie în egalitate și la ameliorare având statul a rebonifica munca fiecărui preot și nu calificarea din studii a respectivului, adică să se creeze o lege congruală de salarisare întocmai precum s'a creat și legea de salarisare a diferiților oficiali de stat și administrativi;

2. Luând în considerare împrejurarea, conform spiritului și exigențelor de evoluțiune și traiu a timpului de azi, clerul român gr.-cat. din regatul Ungariei va agita cu toată puterea și cu tot dreptul pentru ameliorarea și mărirea salarisării sale congruale dela 1600 cor. la 2400 cor. plus cuincuenalele ce se dau și altor oficiali de stat, preoțimea bienalistă și în acest cas, adică dacă să va împlini justa petensiune a preoțimei catolice să fie egal fără nici o excepționare, obiecționare sau dificultare, salarisată;

3. Prea Venerata Superioritate bisericască să se îndure prea grațios, ca atunci când lupta preoțimei române gr.-cat. din patrie va lua demersurile cele mai abile de agitare pentru dreapta petensiune de a i-să mări salariul congrual la minimul fundamental de 2400 cor. anuale plus cuincuenalele obveninde, să ne încadreze și pe noi preoții bienaliști în șirul celorlți confrăți, pretinzând în toată formă și pentru noi aceeași dreptate și egalitate;

4. Prea Ven. Superioritate bisericască să arete și să dovedească cu motive vii în-

teia corpului legislator al statului pentru ameliorarea sortii preoțimei rurale ce nedreptate i se face prin neegală salarisare congruală, și încă la un număr de peste 400 preoți vrednici, cari încă și azi gem sub greaua povară a miseriei dotațiunii, să-i arete și aceea, că numai la salarisarea preoțimei a purces în acest mod neechitabil, precând toți ceilalți oficiali fără considerare la calificatiunea individuală au fost egal salariați, după oficiul ce-l reprezintă și munca ce o prestează. — Pentru dar să facă excepțiune de sub această regulă cea mai de frunte corporatiune cooperatoare la înaintarea moralei și înflorirea patriei comune?

5. Prea Ven. Superioritate să ia la cunoștință prea grațiosă necondiționată noastră supunere fiască către forul nostru cel mai înalt, primordial și cel mai competent, să treacă cu vederea peste procedura sa disciplinară pornită contra noastră în decursul anului 1909 pentru memorandumul congrual, să o sisteze și să o nulifice, căci acțiunea nu a fost, nu este și nu vrem să fie contra autorităților noastre bisericăști și a relațiilor de dispoziții prea înalte ale aceleia, recunoscându-i întotdeauna înalta-i autoritate și eseriind perfecta obedință, subordinațiune și disciplină canonică ce ne incumbă oficiul nostru de păstori sufletești depuși „in cura animarum“ de aceiași Prea Ven. Superioritate;

6. Prea Ven. Superioritate bis. să se îndure preagrațios a ne concede organizarea și constituirea noastră într'un comitet pentru eluptarea drepturilor noastre răpitate și a viitorului nostru amenințat prin legea congruală precum și instituirea și formarea mai multor comitete executivă după-cum vor pretinde împrejurările și după-cum suntem dispuși în Arhidieceasă, și în urmă eventuala fusiune într'o coaliție cu celelalte comitete din diece-

sele sufragane: Gherla, Oradea-mare și Lugoș;

7. La cas de necesitate să ni-se concedă primirea unei delegațiuni exmisse și alese. eventual a întregii preoțimi bienaliste, înaintea Escelenției Sale d-lui metropolit cu scopul de ai presenta în scris sau ai spune cu graiul viu petensiunile noastre congruale;

8. Prea Ven. Superioritate bis. să se îndure preagrațios a ne concede conchemarea de conferințe în obiectul acesta în ori cari centre ale Arhidiecesei despre a căror rezultat să fim obligați prin delegații sau prezidenții singuraticelor comitete a raporta tot ce am desbătut și decis în cadrul dreptului canonic bisericăesc cu ocaziunea conferințelor ținute;

9. Să ni-se concedă compunerea unui memorandum în care să se cuprindă toate drepturile și petensiunile noastre cu respect la salarisarea congruală egală cu a celorlți confrăți preoți deplin calificați;

10. La cas de necesitate urgentă și neamănaveră, premergând cu notificare anterioară către Prea Ven. Superioritate bis. memorandumul despre postulările și petenziunile noastre congruale să ni-se concedă a'l înainta mai întâiu Prea Ven. Superiorității și la ministrul cultelor ori chiar și la Majestatea Sa Regele, sau pe cale postală sau de va cere lipsa prin delegațiune aleasă din sinul preoțimei bienaliste;

11. În cazul cel mai grav și de necesitate extremă să ni-se concedă ținerea unei conferințe generale sau a unui congres preoțesc bienalist în Blaj la reședina metropolitană spre a putea desbata chestiunea de mare importanță pentru noi și viitorul familiilor noastre;

12. Să ni-se ia preagrațios spre cunoștință, că această moțiune o am trimis tuturor oficiilor protopopești din Arhidieceasă și, că o vom comunica tuturor confrăților

fiice antice asupra creștinismului din provinciile dela Dunăre. Ele pot să dovedească răspândirea geografică (și în linii mari, și cea istorică) a creștinismului la Dunăre, deslușindu-ne direcțiile răspândirii noii credințe și mediul cultural în care s'a dezvoltat această credință, în ținutul pomenit.

Întâiu de toate, ele confirmă existența elementului roman creștin la Dunăre, până până către a. 600. În locul al doilea, laolaltă cu acele conciliile vechi (dela Mansi, Hefele etc., unde ni-s'au conservat numele și scaunele atâtor episcopi vechi, și din părțile acestea) aceste inscripții vin să arete care este, după a. 300, răspândirea creștinismului la Dunăre. Cătră a. 350, conchide dl Pârvan, creștinismul în forma latină ajunsese biruitor până la Dunăre, pe toată întinderea ei: dela lagărele raetice până la cele scythice... În spre anul 350 toate orașele de frunte ale celor două Moesii erau reședințe episcopale: numai în Mesia superioară, (unde înainte cu 20 de ani erau numai 4 episcopi), existau acum — precum dovedesc actele conciliului dela Sardica (344) — cel puțin 10 episcopate cu limba de propagandă latină. În Moesia inferioară, Romanismul creștin își împărția însă adeptii cu Elenismul creștin: Scythia mică (Dobrogea de astăzi) era aproape toată greacă. (pag. 73).

II. Cum s'a lăfit însă creștinismul în Dacia traiană?

Că în Dacia traiană trebuie să fi fost

creștini și înainte de 270, „e o necesitate logic-istorică: toate credințele atunci existente în Imperiu se găsesc și în Dacia... iar printre mulți orientali romanizați veniți în Dacia spre a o coloniza, un mare număr era din vechile provincii creștine, missionate de însuși apostolii Domnului: Syria, Galația, provincia Asia etc. (pag. 74) Isovoarele literare nu ne dau nimic sigur asupra creștinismului din stânga Dunării, înainte de 250. Mărturisirea lui Tertulian, care scrie despre supunerea lui Hristos a ginților: Sarmatharum et Dacorum... et Scytharum, este combătută de mărturisirea lui Origine, care în aceeaș vreme scrie despre... Dacii, Sarmatii și Scithii, quorum plurimi nondum audierunt evangelii verbum!... Câteva inscripții vin însă și dovedesc în chip definitiv existența creștinismului în Dacia traiană încă dinainte de a. 270. Așa o inscripție dela Napoca, unde formula păgână D (is) M (anibus) se impacă prea bine cu monogramul creștin al crucii și cu fraza specific creștină: sit tibi terra levis, dovedește existența chiar a unui veteran: va să zică nu numai coloniști creștini, meseriași și negustori, ci și soldați, resp. veterani creștini orientali, cum este Babus cel amintit pe inscripția aceasta — și el nu va fi fost singurul — se aflau în Dacia, în jumătatea primă a veacului al III-lea. Explicarea acestui fapt: constatarea creștinismului pe monumente publice în Dacia traiană, la o vreme când el nu este constatat, nici măcar de martyro-

logii, în alte provincii ale Illyricului, este a se căuta „numai în aducerea lui directă din Răsărit“: de către coloniștii lui Traian, veniți în mare parte din orientul creștin. (pag. 84).

De altă parte terminologia romană a creștinismului nostru ne silește să punem în creștinarea întregii populații daco-romane după veacul al III-lea, așa cât creștinismul nostru „nu este atâta originar daco-roman“, ci este mai ales „de origine missionară, răspândit cu repezițiune, în scurtă vreme, la o anume epocă dată“. „Un sămbure vechi creștin a existat: l'am văzut mai sus; el a fost însă numai credința unei minorități a Daco-Romanilor“ — sporadic numai — „și n'a avut în el însuși puterea de a cuceri întregul popor, fără alt ajutor străin“ (pag. 85). De o generalizare a credinții creștine în Dacia lui Traian nu putem vorbi, decât „după Constantin cel mare“ (pag. 197).

Foarte interesantă este acum partea aceasta a studiului D-lui Pârvan. O seamă de cuvinte din usul nostru bisericăesc sunt cercetate, cu privire la originea lor: etimologică, semantică, istorică.

Concluzia ce o trage Pârvan, este că examinarea istorică culturală a terminilor creștini de origine latină din limba noastră (și numiri de origină latină au la noi elementele fundamentale ale credinții creștine, pe când terminii privitori la organizarea bisericăescă arată o puternică înriurire slavă!)

bienaliști din Provincia metropolitană gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, celor dintâiu cu rugarea ca adunându-o contraților bienaliști din districtul propriu să o poată dezbate între obiectele, la propuneri, ce să vor pertracta în proximitate Sinod de toamnă;

13. Să ni-se ia preagrățios spre știință că la lupta de agitație și de eluțare a justei noastre pretenziuni am apelat la sprijinul și dragostea confrăților noștri deplin calificați la a căror sprijin și ajutor contăm cu toată încrederea și le cerem alăturarea neprihănită către noi și aderarea lor la motiunea noastră prezentă.

Declar sincer, că nici prin minte nu mi-a trecut să fie careva dintre confrății bienali ca să accepteze punctele motiunii, ba ce e mai mult, am fost sigur, că la acea motiune vor adera sincer și fără prihană și confrății sistematici și nu m'am înșelat. — Astfel motiunea mea fu primită în întregime. Imi era teamă acum, că oare ce va zice Preavenerata Superioritate?! Dar bunul nostru Părinte Mitropolit și cu luminații Săi Sfetnici prin grațiosul rescris de datul 3 Ianuarie 1911 Nr. 8852 a binevoit a delibera asupra aceleia în modul următor:

Mult onorate în Hristos Frate!

În sinodul preoțimei din tractul Frății Tale, ținut în Salciua la 18 Octombrie 1910 s'a acceptat propunerea făcută de preotul nostru din Silvașul maghiar Emil I. Marcu ca preoții bienali să inițieze acțiune pe baze largi (țineri de conferințe, și congres bienalist, trimiteri de deputațiuni ș. a.) spre a esopera modificarea legii de congruă sancționate în 1908 și dobândirea dotațiunii egale pentru toți preoții fără conșiderare la calificația lor, — mai încolo pentru urcarea dotațiunii congruale dela 1600 cor. la 2400

cor. și prevederea preoților cu aduse cunuenale.

Examinând noi acest conclud sinodal am decis a comite Frății Tale să aduci la cunoștință acelui On. Sinod că și noi dorim îmbunătățirea sorții preoților noștri, dară inițierea acțiunii propuse nu o aflăm a fi la timpul său. — Lucrul acela, respective pașii ce vor fi a se face spre ajungerea scopului intenționat de frații preoți se va dezbate în conferința episcopilor provinciei noastre carea va alege mijloacele și timpul potrivit spre acțiunea pentru modificarea legii de congruă.

Blaj, din ședință consistorială ținută la 3 Ianuarie 1911 binevoitor **Victor Mihályi** m. p. Mitropolitul de Alba-Iulia.

(va urma)

Fondul cultural. Lucheindu-se socotile fondului cultural arhidiecezan pe 1910 credem a fi de interes să publicăm câteva date.

În urma apelului lansat de comisia exmisă pentru adunarea fondurilor de lipsă pentru ajutorarea instituțiilor culturale arhidiecezane, au intrat în 1910 oferte în obligațiuni de 247.906 — cor. acțiuni de a băncilor s'au dăruit în valoare de 6820 — cor., iar în bani gata 28.501.68 cor. sau în total: 583.227.68 cor.

După ofertele în obligațiuni s'a plătit camete 5164.95 din cuponii acțiunilor s'a încasat 202.06 după capitalele depuse s'au primit interese 1508.62 total Cor. 6875.63 iar din ofertele obligațiunilor s'au schimbat în bani 19063.50 cor.

Din încasările anului 1910 s'au dat la două școli 311.13 cor.

La sfârșitul anului 1910 situația fondului cultral era de 292.466.10 cor. anume:

Capitale oferite Cor.	228842.50
depunere	53933.47
acții de bănci	7320.—
bani gata	1377.—
interese neplătite	982.30

Ar fi tare de dorit, ca cei ce au subscris obligații la acest fond cu o menire atât de frumoasă să înceapă a le rescumpăra de tot sau în parte, dar la tot cazul să plătească cametele după capitalele oferite, fiindcă toată puterea fondului stă în solvirea regulată a cametelor, cari în parte mare sunt exoperate deja școlilor strămtorate. Dacă cametele nu vor intra la termen, ajutorarea instituțiilor culturale va trebui să înceteze, ceea ce ar fi o notă tristă pentru chipul cum ne putem noi entusiasma.

Corespondințe.

Pro memoria.

Dec. 7.

Jale adâncă cuprinde întreaga dieceză a Orăzii-mari, preoți și mireni stau pe o clipă înmărmuriți de vestea morții canonicului *Nyes*.

Copleșit de durere și întristare șed și eu la masa de scris, și cu suflet înduioșat mă gândesc la încă neprevăzutul Său sfârșit, și imi vine în minte, că odată, poate nu peste mult, și eu am să-i urmez... Dar aceasta nu mă neliniștește, după mine nu rămâne gol, vine altul, și apoi se trece la ordinea zilei. — Așa va fi cu mulți dintre noi. — Nu însă și după moartea canonicului *Nyes*. —

ne duce la încheerea generală, „că de abia după anul 350 sunt de pus începuturile creștinismului nostru, ca credință generală a poporului. Ca, apoi, unele cuvinte creștine ale noastre, ca *biserică, sărbătoare, român, pământ, țară*, „au trebuit să se nască în stânga, iar nu în dreapta Dunării“. Alte cuvinte, pe urmă, ca *Dumineca, Crăciun, Rusalii, cuminecă, martur, păgân, răposă*, „cer o fixare a datei creștinării noastre — în cifre rotunde — prin anii 375—450 (pagina 143) reclamând o „accentuare necesară a întemeierii definitive a poporului și limbei române, pe teren pur daco-roman, în Dacia traiană“ (pag. 131).

Ca pildă a metodului cu care lucră Dl Părvau aduc cuvântul „*biserică*“. Cuvântul specific creștin, folosit pentru a însemna locașul de rugăciune a creștinilor, cuvânt folosit de toate popoarele romanice, este *ecclesia*. Acest termen îl găsim ca singurul termen și în inscripții, chiar și în Illyricul latin,

unde se pun originile poporului român. Sinonimele acestui termen sunt *κρησσι* (subînțelegând: *οικία*), cuvânt care s'a conservat, pe urma christianizării, în prima jumătate a veacului IV, a Goților, prin apostoli de limbă grecească, la toate popoarele germanice (*Kirche, Church* etc.) și în parte și la Slavi; și mai avem apoi cuvântul: *βασιλική* (subînțeles: *οικία* = casă împărătească) în forma latinizată: *basilica*. „Acest cuvânt s'a născut ca termen creștin la începutul secolului al IV-lea“, mai întâiu ca termen arhitectonic: „sub numirea mărețelor clădiri creștine de cult, făcute ori ajutate de Constantin și urmașii săi, și numite după forma și dispoziția lor, cu terminul antic de clădiri profane: *basilicae*“. El este mai nou și de cât dominicum (*κρησσιόν*): o dovedesc monumente literare vechi, așa Itinerarium Burdigalense (dela 333). Incercările, dovedite, ale părinților bisericeii latine de a tulocui în popor vorba *ecclesia* cu cea de *basilica*, mai

proprie și mai potrivită pentru denumirea lăcașului Domnului, au rămas zădărnice, acolo unde deja era introdus cuvântul *ecclesia*, și așa toate în limbile romanice *basilica* (pe lângă forma originară: *ecclesia*) a rămas, ce e drept, dar numai ca element al limbei culte: din secolul al IV-lea înainte, *basilica* este termen oficial bisericesc latin, pentru *lăcașul de cult*. De unde vine așadar în limba noastră cuvântul *basilica*? „Din Răsăritul grec, *basilica* nu putea veni în Dacia“ (am avea atunci și noi forma: *ecclesia* ori *κρησσι*). „Din apusul latin însă ea putea veni — cu cea mai mare ușurință. Intocmai dară, cum la Goți missionarii greci răspândiră și implântară termenul *κρησσιόν*... tot așa la Daco-Românii din stânga Dunării, missionarii latini introduseră exclusiv noul cuvânt *basilica*.“ Când s'a întâmplat aceasta missionare a Nordului latin al Dunării? „Firește, după 350: căci mai înainte nu exista *basilica*“ (p. 91).

(va urma).

NEUMANN M.

furnisor al curții și camerei ces. reg.
în KOLOZSVAR, Mátyáskirálytér 14.

Mare asortiment în veșminte bărbătești, de copii și fetițe!

(72) 36—?

Prețcurent ilustrat gratis și franco.

Rând pe rând îmi trec prin minte amintiri plăcute și epizoade neșterse de pe când, ca seminaristi eram elevii Lui. — Unde sunteți voi anii copilăriei, anii sburdălniciei și a fericirii?...

Strecuratu-sau dupaceea anii în vecinicie, și am devenit împreună servitori la altarul Domnului, și ca atare avut-am ocaziune a cunoaște zelul, hărnicia și înțelepciunea preotului adevărat după rânduiala lui Melchisedec, a-i admira pietatea față de cultul dumnezeesc în genere, și mai vărtos pietatea, cu care adora ființa de față a trupului și sângelui lui Hristos în s. Sacrament Eucharistic.

Ca orator bisericesc era neîntrecut și neobositor. Mărturie-mi este amvonul falniciei Catedrale, a cărei boltituri atât de des răsuna de cuvântările Sale dulci și pătrunzătoare. — Martori sunt bisericuțele satelor din prejurul Orăzii, la cari adese fără veste și chiar pedestru, în timp senin, ori cu noroiu, alerga spre a-și stămpăra vâpaia ce-i mistuia de a vesti cuvântul lui Dumnezeu în toate locurile, la toate ocaziunile și între toate împrejurările. — În fine credincioșii din părțile sătmărene, a căror religiositate și jertfă adusă pentru biserică atât de mult l-a impus, pot mărturisi despre fructele îmbelșugate ce le-au produs minunatele Sale predici ținute la diferite ocaziuni. — Chiar înainte de moarte, abia cu o săptămână, era să plece iarăși în apostolie prin acele părți, dar n'a putut, a căzut steagul din mâna oboșită a ostașului lui Hristos...

Pierdere nereparabilă a ajuns Capitulul orădan prin decedarea celui mai valoros membru al său, — nespun de mare trebuie că este și întristarea Capului diecezei, pentru moartea celui mai lojal și mai cinstit sfetnic al Său, — dar neconsolați suntem și noi, preoții dela sate, prin trecerea la vecinicie a împreună lucrătorului, protectorului călduros, povățuitorului blând și mângăitorului afectuos în năcaz și supărare.

Iar eu în aceste clipe de întristare, când cu inimă strivită de durere îmi revoc figura-Ți sveltă cu fața-i senină o suflet fericit! mi-se pare că, spre alinarea valurilor turburate în sufletul meu, iarăși îȚi aud glasul de mângăiere dulce sunător, ce îmi zicea adiesă-ori: „Da lasă, lasă nu te măhni!...”

Da, nu mă voi măhni, pentru că sunt convins, că suspinele și rugăciunile eșite din profunzimea inimei la catafalcul Tău, vor afla resunet la Părintele îndurătorilor, și ca răsplată de sigur îȚi va da partea bine meritată a aleșilor Săi.

Fie-Ți dar somnul lin...!

fost elev
(n. p.)

Reviste.

Din parlament. Câteva mii de învățători și învățătoare s'au adunat în Budapesta spre a cere dela guvern înmulțirea salariului și ajutor grabnic în fața lipsei de căre sufer cu toții, din cauza scumpetei traiului.

Deputatul poporal Huszár Károly, care a fost pe vremuri și el învățător sătesc, și a ridicat glasul în ședința de Sâmbătă în favorul tagmei dascălești, a cărei situație a ajuns de nesuferit. „Amărăciunea de care sunt cuprinși învățătorii, — a zis oratorul — văzând că toate cererile și demersurile lor rămân fără de nici un rezultat, eu o țin de periculoasă din punct de vedere social și al statului, și ori-ce întârziere din partea guvernului e păcat contra ordinii statului și păcii societății. Și continuând în acest ton desfășură în o lungă vorbire suferințele învățătorilor adresând o interpelație ministrilor de culte și finanțe, prin care cere dela guvern să sară de urgență în ajutorul lor, cari din cauza scumpetei sunt foarte strâmtorați, împlinindu-le cererile juste și morale și apărându-i să nu fie surprinși în brațele social-democrației internaționale.

Ministrul Zichy a și răspuns îndată, spunând că deja în viitorul budget va prevedea sumele necesari pentru îmbunătățirea plății învățătorilor, modificând legea din 1907.

*

Războiul italo-turc. După repetițiile învingeri ale Italianilor, se speră, că în cel mai scurt timp, să va încheia pacea. Se crede, că însuși Țarul va întreveni pe lângă guvernul turc, să încete ostilitățile și se propună Italiei pacea, care ar fi aplicată să o primească în condiții acceptabile și neingreunătoare pentru Turcia. Se înțelege că Tripolitania și Cirenaica se vor adnexa, dar Italia va recunoaște pe Sultanul de calif și vor plăti Turciei despăgubire.

*

România. Se vorbește de o remaniere în actualul guvern conservator, provocată prin numirea generalului Averescu, fost ministru liberal de războiu; ca șeful statului maior al armatei. Ministrul de interne Marghiloman și se zice că și Carp ar fi gata să demisioneze.

Noutăți.

Pentru fondurile arhidiecezane. Niculae Mocanu din Cian, a dăruit 100 cor. fondului cultural arhidiecezan, — Ștefan Roșian din Blaj, a dăruit 850 fondului orfanotrofiului.

„Lucașfărul” — revistă săptămânală. Cu 1 Ianuarie 1912 „Lucașfărul” dela Sibiu se va schimba în revistă săptămânală poli-

tică și literară. Va sta sub conducerea unui comitet, iar redactorul ei va fi dl Octavian Goga.

Din diecesa de Oradea. Rev. canonic dr. Florian Stan a fost numit președinte al Tribunalului matrimonial al diecesei de Oradea-mare, în locul repausatului canonic Moise Nyeș.

Congregația comitatului Alba inf. e convocată în ședința extraordinară pe 20 crt.

Dare de seamă. La concertul aranjat de societatea literară I. M. Clain a teologilor din Blaj la 26 Nov. 1911 și-au rescumpărat biletele următorii domni și dame: V. Bian, medic Buzău Rom. 20 cor. Pásztor Árkád Bikszádfüredő, Art. Boer v.-prot. Nagykászony, câte 10 c. „Vatra” inst. de cred. și economii Cluj, I. Boer preot Lechința de Mureș, Dr. V. Pop dentist Blaj câte 5 c. I. Stupinean paroh Stupini 4 c. T. German prof. Blaj 3.60 fil. Dr. Em. Pop, adv. Aiud 3.50 fil. Dr. V. Smigelszki, rector sem. Dr. V. Macaveiu, I. Bárdosy, inspec. reg. în retragere Sibiu, V. Rus teolog abs. Desmir, I. Hătăgan protop. Cojocna câte 3 c. E. Bodocan dir. int. de fete Blaj 2.50 fil. Iz. Barbu pr. Kis-Apahida, I. Petean pr. Jucul nobil, V. Rusu pr. Mező-Kecsed, I. Brad preot, N. Marcu pr. Feleiu câte 2 c. V. Szmigelski pr. Sâncel, Dr. A. Dobrescu medic Sibiu câte 1.50 fil. G. Borșan rigorosant 50 fil. D. Suciu preot Teiuș, I. Szabo stud. câte 20 fil. Primească pe această cale binevoitorii — domni și dame — mulțumitele și recunoștința societății noastre de lectură. Teodor Groza, presidentul societății.

Numărul animalelor. Zoologul englez Schipley a publicat o statistică, în care arată numărul speciilor de animale cunoscute până în ziua de azi. După această statistică, în anul 1840 numărul tuturor felurilor de animale cunoscute era de 73.588. În anul 1881 naturaliștii cunoșteau 311.653 soiuri de animale. Cu cincizeci de ani mai înainte cunoșteau numai 1200 specii de mamifere; astăzi numărul mamiferelor este de 2300. Numărul diferitelor soiuri de paseri s'a urcat dela 3600 la 11.000, șerpii și amfibiele dela 543 la 3400, iar numărul diferitelor soiuri de pești dela 3500 s'a urcat la 11.000. În acelaș interval de timp numărul diferitelor soiuri de moluște s'a urcat dela 11.000 la 33.000, numărul speciilor de insecte încă a crescut considerabil. Tot astfel de creștere se observă și în numărul celorlalte vietăți.

Duelul. Din „Buletinul oficial al Uniunii internaționale contra duelului și pentru protecțiunea onoarei” apare că duelul e din zi în zi tot mai antipatic păturei culte a societății. În Germania numărul lor într'un an a scăzut dela 212 la 32; în Italia dela 60 la 13; în Franța e aproape dispărut din uz.

Venitul domnitorilor. „Gil Blas” publică o interesantă statistică despre venitul domnitorilor în raport cu numărul cetățenilor. Monarhul nostru primește dela fiecare supus al său 22 fil., regele Greciei 44 fil., al Belgiei tot atât, al Italiei 40 fil., al Suediei și Norvegiei 38 fil., Țarul Rusiei 32 fil. împăratul Germaniei 29 fil. Pe președinții republicelor cade o sumă cu mult mai mică. Președintele Statelor Unite primește 20 fil., al Franței 8 fil., iar al Elveției abia 1 fil. dela un supus al său.

Partea Literară.

In aşteptarea mântuitorului.

Din „Meditații asupra evangeliilor“ de Ott. Prohászka.

II.

Doă sunt vremurile de aşteptare, una o prăzuim, cealaltă o trăim. Una este sărbătoarea de recunoştință a creştinătății, care se cufundă în nădejtile veacurilor bătrâne dinainte de Hristos. Cealaltă o trăim, ea să resolvim marile probleme ale viitorului nostru. În partea aceasta și noi trăim în umbră și întunec, pe cari ni-le pun pe inimă, pe minte și pe viață, ființa noastră pământeană mărginită. Umbra aceasta ne este comună tuturor; în ea a trăit Adam, Avram, David, Isaie și Ezechie, sfântul Ioan botezătorul și sfântul Pavel, sfântul Grigore și toți sfinții, până la cel din urmă suflet bun, care a trecut, ca ieri la cele vecinice. Și noi toți căutăm mântuire. „Mântuitor aşteptăm“ — zice sfântul Pavel, — care să ne schimbe această amărâtă viață trupească. „Mântuirea“ curge neconținut. Cei din vechime aşteptau zorirea luminei și noi o aşteptăm și ne rugăm: „lux perpetua luceat eis“, lumina cea vecinică să-i călăuzască pe ei! Cei din vechime își căutau patria pierdută, împărăția lui Dumnezeu; dar și noi zicem: n-avem aici cetate stătătoare, ci cea viitoare o căutăm. Suntem în drum, căutăm ceva mai bun, ne căutăm mântuirea. De aceea ziceam, că suntem în aşteptare.

Umbra deasă a timpului nostru o alcătuiesc rătăcirile, concepțiunile rele despre lume, despre viață și despre societate, credințele greșite și superstițiunile. Să ne gândim la acele nenorocite altare, cari s'au ridicat cândva în numele lui Dumnezeu, închinare lui Moloch și Dagon. Ce contribuții grozave a plătit omenirea credințelor deserte și superstițiilor! Câte suferințe au costat-o, câte a trebuit să pătimească dela așa numiții „preoți“, vrăjitori, tirani și regi. Doctorii o ardeau în numele științii, judecătorii o ucideau în numele dreptății. Printre greșele și păcate grele ni-se scurge și acum viața; suntem în întunec și ne străduim să ieșim la lumină.

Ce umbră aruncă asupra inimilor omenesți păcatul strămoșesc, întru desfrânarea sensualismului! Umbra aceasta n'a luat-o de pe noi nimenea. Sub jugul acestei puteri dujmănoase geme sfântul Pavel și cu autoritatea sa de apostol o inferează drept ticăloșie, zicând: „O ticăloșul de mine cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia!“ (c. Rom. 7, 24). Sfânta scriptură vorbește de aceasta, ca de un puternic stăpânitor al lumii, zicând că plină este lumea de pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții. Ea se manifestează în feliurite chipuri: ca mândrie, ca trufie, ca tiranie; apoi ca egoism, lăcomie, în fine ca sensualism și corupțiune. Ce obezi sunt acestea asupra inimii și sufletului omenesc, născute pentru virtute! Cum le înălțăiește de stâncile de granit ale josiției. Sfântul Pavel numește pe om într'un loc „om de

țărănă; și cât de adevărat e! suntem din tină și țărănă.

Cea mai neagră umbră a păcatului strămoșesc este, în sfârșit, moartea. Dinaintea ei nu-i nici o scăpare. Fiește care trebuie să treacă prin poarta aceasta și trebuie să se închine înaintea acestui stegar a lui Dumnezeu, care este moartea. Omul simțește că moartea este o putere măreață. Nimic nu face asupra omului impresiune așa de grozavă, ca și moartea; nici marea fortunooasă, nici vulcanul, care varsă foc. Înaintea ei nu-i scăpare. „Ave Caesare, morituri te salutant! cu aceasta închinare intră fiștecarele în împărăția morții; dar acest împărat nici odată măcar nu face vre-un semn de grațiarie. Așa stăm cu moartea; și nici mântuitorul Isus Hristos, lumina lumii, nu ne-a scăpat de această umbră grea. Ne-a făcut însă un mare bine, că s'a făcut lumina noastră în întunec.

Când ne închinăm înaintea ierlei lui Isus Dumnezeu, ne este așa de dulce și de plăcut. Cu totulul alta este lumea împăratului David. Aceea e așa de aspră, aceasta așa de blândă. Iată a venit între noi Dumnezeu, a venit la noi „Emanuel“ și rămâne cu noi împreună. Încă n-a stătoarnic defimova fericire în lume, dar a creat deja o atmosferă de încredere, de iubire și intimitate. Fiul omului petrece între frații sei. Noi din lumina lui trăim.

Jertfa sigilului sacramental.

După *Tricolor* de Augustin Răchită.

Pe brădetul satului se lăsase o noapte neagră, atât de neagră, încât nici norii amenințatori ce se îngrămădeau pe ceriu nu se puteau vedea. Zăduful înăbușitor era atât de nesuferit, încât furtuna se vedea a fi neincunjurabilă. Jur împrejur domnea o liniște înspăimântătoare, nici frunza nu se clătina pe arbori. Se părea că natura la presimțirea furtunei ar fi fost cuprinsă de înfiorare.

În turnul sătulețului ce se întindea la poala muntelui păduros bătuse miezul nopții, ehoul lovirurilor surde ale clopotului răsunau lung, tânguitor, de pe muntele acoperit de păduri.

Pe strălucita ușă lăaturalnică a bisericeții au ieșit doi bărbați: preotul și crâsnicul. Nu puteau fi văzuți, numai lumina tremurătoare a lampei le trada ființa.

Mica societate s'a îndreptat spre munte, cei doi bărbați urcau muntele în tăcere. Clopotelul doar' de mai înfiora din când în când tăcerea nopții, dar sunetu-i dulce muria îndată în singurătatea mută.

A fost greu mersul pe poteca neumblată, dar preotul nu s'a dat; iubirea de-apropelului l'a mână, l'a dus înainte.

În sfârșit ajunseră. Bolnava locuia într'o colibă părăsită, și în oara-i din urmă n'avea nici o lumină să-i ardă la cap.

— Am auzit că ești bolnavă, — o agrăește preotul.

— Mai mult părinte! — îi răspunde ea — sunt aproape de moarte. Ai și venit la mine nechemat, dar las, e'acolo sus, în patria fericirii, îți voi fi multămitoare.

— În zilele din urmă n'a fost nime lângă D-ta?

— Nime părinte!

— Dar fiul D-tale?

— Oh Doamne! Fiul meu! Acela nu-și

bate capul cu mine. Așa aud zicându-se, că vagabundează prin împrejurimi și trăiește din tâlhării. Biet fiul meu! Până am trăit m'am rugat pentru el, dar dacă voi muri cine se va mai ruga? Se nu-ți uiți de el părinte!

Bolnava tăcu. Crâsnicul eși afară iar preotul o împărtași cu sfințele taine ale muribunzilor.

Agonia n'a ținut mult; în decurs de câteva oare sufletul s'a scăpat de legăturile trupului și cadavrul bătrânei zăcea nemișcat în pat.

Lumea nu i-a făcut parte de multe bucurii și acum, — ca o ultimă grație, — o îndestulește cu un mormânt neînsemnat în cimitirul din vale.

— De așa avea numai pe cineva, — se îndreaptă preotul către crâsnic, — pe care să-l pot lăsa aici; mă trec fiori și numai la cugetul că acest mort ar rămânea singur!

— Încât e pentru aceasta, n'avea nici o grije. — răspunde crâsnicul. Eu pe drum încoace m'am poticnit de mi-s'a umflat întreg piciorul, așa că chiar dacăși vrea să merg acasă, n'ași putea. Las' că rămân eu aici.

Preotul primi hotărârea crâsnicului cu bucurie, iar el porni spre casă.

Întunecul se facuse mai des, zăduful mai înăbușitor. Preotul înainta printre arbori grijind să nu i-se înrămpe ceva. De multe ori singur Dumnezeu l'a păzit de nu s'a prăvălit la vale.

Dar ce-o fi asta? Un fulger a șerpuit deodată prin întunec și a luminat pe-o clipă brazii, ce se ridicau ca stafi spre cer. Primul fulger a fost urmat de-al doilea, acesta de-al treilea; peste brădet furtuna se deslănțui cu vruete și urlete surde. Arborii ce mai înainte păreau înțepenți, acum se îndoiu încoace și încolo iar câte-o creangă mai răsărită lovia fără milă fața călătorului de noapte.

Fulgerile străluciau tot mai des, tot mai orbitor, durduiturile erau tot mai puternice, iar crengile copacilor părăiau neconținut în vijelia turbată.

Călătorul, obosit, se opri pe-un moment să se odihnească. În clipa aceasta vântul încetă și se făcu liniște; par'că furtuna voia să-și câștige puteri noi.

Ca și cum tocmai aceasta ar fi aşteptat-o, un strigăt ascuțit resună în apropierea preotului. Servitorul Domnului se cutremură în tot trupul, pentru că strigătul a fost atât de îngrozitor, încât i-a străbătut oasele și măduva.

— Dumnezeu, șopti cu spaimă, — ce fel de nenorocire s'a putut întâmpla aici. Sigur, cineva a fost lovit de trăznet. Strigătul s'a mai auzit odată apoi s'a liniștit.

Preotul și-a zorit pașii într'acolo, de unde venise strigătul. O licărire de fulger și preotul s'a tras înderăpt înlemnit, pentru că abia ca la vre-o doi pași dela el se întâmplase o scenă care i-a paralizat toate membrele.

Un bărbat bine îmbrăcat zăcea la pământ iar lângă el, un altul, stătea în genunchi și îi căuta prin buzunare.

Fața celui culcat era udă de sânge iar în frunte avea o rană adâncă desfăcută. Era sigur că se întâmplase o asasinare. Semnul păcatului: o creangă de brad ruptă de vijelie, pe care făcătorul de rele, o ținea încă în mână.

Se vede că mișelului i-a fost teamă că victima sa mai trăiește încă. Creanga s'a mai implantat odată și sângele a țisnit de parte din capul victimei.

Preotul a voit să strige, dar glasul i-a tăgăduit serviciul și nici de-atâta n'a fost capabil: să se miște din loc.

Ucigașul, ori-cât de tare au lucit fulgerile, n'au văzut pe preot; fapta-i blăstămată și indestulirea poftei sale după bani îi luasă toată atențiunea.

Preotului încetul cu încetul îi reveniră puterile. Cu un strigăt de groază se apropie de cel ucis și i-a pus mâna pe inimă. Era liniștită, nu mai bătea.

Când s'a plecat n'a băgat de seamă că i-a picat ceva din buzunarul pardesiului, și n'a observat nici că reveranda i-se pătase de sânge.

Ucigașul când a văzut pe preot a rămas ca împetrit. Ținând creanga ucigașe în mână privea cu ochi mari la martorul fărâdelegii sale.

— Ucigașule, — îi strigă preotul, — pofta-ți după bani te-a răpit la fărâdelegi. Lasă, aruncă dela tine banii jefuiți și înștiințează-te judecătorului, pentru-că celui-ce varsă sânge, trebuie să i-se verse și sângele lui.

Tălharului, i-a trecut spaima, îndată-ce a văzut că potrivnicul său nu e vre-o apariție suprapământeană, ci e un muritor de rând.

— Popo, — zice cu obrăznicie ucigașul către servitorul Domnului — depărtează-te din această pădure și ai de grije să nu-ți umble gura. Astăzi tocmai, nu am voie de-o a douaucidere, dar îți mai spun odată, depărtează-te de aici și taci dacă ți-e dragă vieața!

Preotul la uzul acestor cuvinte a plecat de acolo. Era omul păcii și apoi mai era și singur-singurel, fără nici un ajutor sau apărător. Cele văzute însă îl pătrunseră atât de mult, încât n'a fost în stare să mai rămână pe locul cumplitei ucideri.

Calea i-au arătat-o fulgerile, dar cuvintele ucigașului încă tot îi mai sunau în urechi. Vocea aceasta n'o auzise pentru prima oară, îi era foarte cunoscută. Când a fost la vre-o câteva sute de pași dela locul fărâdelegii s'a oprit de-odată admirând snopii de flăcări ai fulgerelor și și-a zis: „El e acela sigur, fără nici o îndoială. În vocea acestui om e ceva teribil, respingător, așa că n'o uită ușor cel-ce a auzit-o odată. Datorința trebuie să mi-o fac și ori cât m'ar durea, trebuie să denunț pe ucigaș „Mă omoară, a zis el, de nu tac, eu însă trebuie să vorbesc. fie ce-o fi“.

(Va urma).

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Román költökből.

Forditották: Bran Lőrincz és Révai Károly.

Mai în anii trecuți se plângea un ungur întruna din gazetele capitalei, că poezii noștrii sunt atât de indolenți față de literatura maghiară, încât mai bucuros traduc din limba sanscrită (aluzie la Coșbuc!), decât din cea maghiară. Cu același drept ne puteam plânge și noi de indolența maghiarilor față de literatura noastră.

Luptele politice, ce le poartă aceste două popoare, le instrăinează cu totul și

pe terenul artelor. Lucrul acesta cu timpul începu să se schimbe. Poezii noștri, îndeosebi Goga și Iosif, încep a transplanta în limba română operele mai de preț din literatura maghiară. Maghiarii la rândul lor încă nu rămân datori: traduc și ei din poezii noștrii bucăți, cari la tot cazul numai cinste ne fac înaintea compatrioților noștri. Și e bine așa. E bine să ne cunoaștem unii pe alții. Nesocotirea și desprețuirea împrumutată nu ne poate sluji drept titlu de mărire.

Iată de ce e bucuria noastră cât se poate de sinceră, când putem anunța apariția cărții, care poartă titlul: *Román költökből*. Ea cuprinde traducerea în ungurește alor 63 de poezii, din cei mai renumiți poeți ai noștri, cum sunt Eminescu, Coșbuc, Goga, Dulfu, Matilda Cugler etc. și e datorită dlor Bran și Révai. Numele dlui Révai e mai demult cunoscut la noi. Dsa a tradus în ungurește cu ani înainte câteva poezii de ale lui Coșbuc. Avea însă să se lupte cu greutatea începutului. Greutățile acestea, cari se resimt în primele încercări ale dsale, în volumul de față dispar cu desăvârșire.

Din acest volum reiasă, că dsa își dăduse silința de a pătrunde cât se poate mai adânc în sufletul poetului român, precum și în particularitățile limbei românești, reușind astfel să redea în limba maghiară fidel ideile cuprinse în original și încă într-o formă foarte frumoasă. Celalalt traducător dl Laurențiu Bran, român fiind, are avantajul de a cunoaște și mai bine limba din care traduce, limba sa maternă, poșezând pe de altă parte perfect limba maghiară, pe care o știe manua cu atâta ușurință, încât uneori uita cu totul, că cetești o traducere numai și ai iluzia originalității. Aproape toate poeziile, ce umple cele 160 pagini ale volumului, sunt redată în limba ușor curgătoare a lui Arany János. Ideile frumoase ale poezilor români sunt îmbrăcate într-o limbă neaoșe ungurească așa, încât cetindu-le în ungurește guști din nou plăcerile sufleteste, cari te coplesiră atunci, când le ceteai în românește, în original.

Cartea se poate procura dela dl Ioan Gocan, învățător în *Láphegy* p. u. *Nagyszombat* (Szatmár m.), precum și la librăria seminarială din Blaj. Preț 2 cor.

*

Nr. 704 al „Bibliotecii pentru toți“ cuprinde „*Rhea Silvia*“, piesă în 4 acte de N. Scurtescu. Deși scrisă acum treizeci de ani a trecut neluată în seamă, până acum, când direcția Teatrului Național a făcut frumosul gest de a deschide sesiunea actuală cu această lucrare. Critica și presa au fost unanime în a recunoaște calitățile piesei și sinceritatea simțirii adevărate a celui ce a scris-o.

*

Dr. B. Basiota: *Despre holeră*. Fără de a voi să detragem cuiva, trebuie să spunem, că institutul de credit „Economul“ din Cluj este acela, care lucră mai mult pentru ajutorarea poporului pe toate terenurile. Anul acesta a înființat un serviciu informativ, care stă la dispoziția publicului ajutându-l în lipsele lui zilnice. Acest „serviciu“ a publicat zilele trecute o broșurică de 16 pag. accesibilă ori cui, în care dl doctor Basiota indică în chip popular mijloacele de apărare contra holerei, care acum de câțiva ani se învârte mereu în jurul nostru.

*

Călinarul „Unirei“,

de un cuprins bogat și variat. Partea literară și economică e peste 160 pagini tipar, având număroase ilustrațiuni și vederi dela adunarea de astăvară dela Blaj. Pentru orientarea cetitorilor noștri schițăm aci cuprinsul părții literare și economice:

Serbările culturale dela Blaj: a) *Introducere*, preziua serbărilor, seara de cunoștință, Blajul iluminat.

b) *Ziua primă:* Sta liturghie, adunarea generală a Asociațiunii — ședința primă, deschiderea expoziției; banchetul; conductul etnografic și petrecerea populară; concertul.

c) *Ziua a doua:* Acte de pietate; adunarea generală a fondului de teatru — ședința primă; ședința festivă a secțiilor Asociațiunii; prânz festiv în onoarea oaspeților; ședința a doua a Asociațiunii; Vlaicu; Mănăstirea Argeșului; bal.

d) *Ziua a treia:* Ședința a II-a fondului de teatru; prânzul mitropolitului Mihályi dat în onoarea artiștilor; ședința a treia a Asociațiunii; alegerea prezidenților; teatru.

e) *Expoziția despărțământului Blaj:* Secția școlară; istorică-culturală; a industriei de casă; secția silvanală-agricolă; a industriei și comerțului și tipografia seminarială.

f) *Post festa.*

Apoi:

Din „*Divina Comedie*“: *Infernul*: traducere în versuri de George Coșbuc (pusă la dispoziția Unirii de ilustrul autor cu ocaziunea petrecerii dsale în Blaj. Notele la *Infern* le-a scris dl prof. seminarial Dr. Alexandru Nicolescu.)

Blajul, poezie de Rello.

Tata-Moș, de Alexandru Ciura. (Din volumul scriitorului, ce a apărut de curând.)

Poporul, schiță de T.

Cel mai tânăr fondator. O pagină comemorativă scrisă de Al. Ciura, despre Vasile Zehan, un elev al Dsale:

Poezii, de Oct. Goga și Cincinat Paulescu.

O poveste, de Carmen Sylva.

Impresii din văzduh, de Aurel Vlaicu.

Două serbări culturale. (Desvălirea monumentului Eminescu la Galați și jubileul universității dela Iași).

Glume, snoave, povești etc.

Cum să ne apărăm de păduchii de frunză, de dl Ioan Pojan absolvent al școlii de pomologie și aplicat la domeniul metropolitan.

Partea economică: Călinarul stuparului, împărțit pe cele douăsprezece luni.

Sunt tot atâtea articole scrise de mâinele cele mai competente, cari fac acest bogat material interesant și atrăgător.

Atragem de cu vreme atențiunea cetitorilor asupra Călinarului Unirei, care va fi un decor pentru ori care casă românească. Căci așa o carte actuală cu atâtea pagini vrednice de păstrat pentru posteritate e o raritate.

Se poate comandă la *Librăria Seminarială* în Balázsfalva—Blaj și costă:

70 fl. + 10 fl. porto.

*

Carte de cetire maghiară pentru clasele V. și VI. a școlii primare cu limba de propunere română, de Ioan F. Negruțiu și Petru Ungurean. Carte aprobată pentru școlile primare prin ordinul ministerial Nr. 5,9421—1910.

*

Em. Elefterescu: *Cartea neamului pe 1912*, cuprinzând alătura cu calendarul, datele istorice, tradițiuni, credințe și datini populare, toate arangiate după luni și zile, afară de aceea bucăți literari și învățături, după lipsele și trebuințele țaranului. Anul II. prețul 2 cor.

*

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. *Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.*

2. *Planul de învățământ și îndreptarul metodic.* pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobate din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opu întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școalele cu un învățător — 80

" " doi " 1.20

" " trei " 1.60

plus 20 fil. porto pentru fiecare.

Comande se pot face la **Tipografia Seminarială.**

*

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I. Didactică pastorală f. 8° 408 pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica f. 8° 586 pag. 5'40 cor. Sunt indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj cu prețul 9'50 cor.

*

Verbele auxiliare: sunt, am, voi, de dr. Octavian Prie profesor gimnazial în Blaj. Se poate comanda la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj. Prețul 60 fil + 5 fil. porto.

*

Em. Elefterescu: *Necesitatea religiei pentru omenire*, ediția II. revăzută și adaogită prețul 50 b.

*

Cadou de sărbători!

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/18 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj.* — Prețul freat **2'20 cor.**

*

Icoane din luptele Bisericii de I. Roșiu, format 16° mare pe 466 pag. Broșare elegantă. — 7 color. — Prețul 3 coroane; pentru România 3 lei 50 bani. *Întreg venitul e destinat pentru „Mausoleul Bunea“.* Profesorul universitar de ist. bis. dela facultatea teol. din Budapesta a numit traducerea ungurească a „Icoanelor“: „*Lucrare actuală și de mare ditigintă... plină de eugetări cari de cari mai frumoase... apologie animată... scl. scl.*“

Considerând și scopul pentru care s'a oferit, ar face frumoasa misiune toți cei ce ar desvâli-o în cercuri cât mai largi. După 25 exemplare — unul gratuit. — Se poate procura dela *Librăria Arhidiecezană* (Blaj).

Redactor responsabil: **Ad. J. J. J. J.**

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilio de domni, saloane, aranjare completă de hotel, cafele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se spează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta

Modern Lakberendezési vállalat

Budapest, IV., Gerlóczi-utca 7. sz.

(88) 18—104 (Központi városháza mellett).

Români replantațivă viile cu altoi dela firmă Română!

„MUGURUL“

însoțire economică Elisabetopol-Erzsébetváros.
(Kis-Küküllő v.m.)

☐ ☐ **Altoi de vie!** ☐ ☐

Calitate distinsă — pe lângă celea mai moderate prețuri soiuri de vin de masă.

Viță americană cu și fără rădăcină, Ochiri de altoi,
Viță europeană cu rădăcină

— se află de vânzare la —

Însoțirea economică

„MUGURUL“

Elisabetopol—Erzsébetváros.

Material disponibil în altoi peste

≡ **trei (3) milioane.** ≡

Școlile noastre de altoi n'au fost atâcate de peronosporă.

Altoii sunt desvoldați la perfecțiune!

La cumpărari pe credit cele mai ușoare condițiuni de plată.

La cerere prețurent și instrucțiuni gratis și franco.
(104) 2 - ?

Români! Trimiteți băieții la cursul practic de altoi.

Români! sprijiniți firmele românești că numai acelea vă vreau binele!

Prima condiție de reușită este de a folosi material solid!

Singurul institut de asigurare ardelen

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomanda

☞ **Asigurări împotriva focului.** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

☞ **Asigurări pe viață** ☞

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termin fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K.	5,003,540.78
Capitale asigurate pe viață achitate	"	4,834,801.12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	foc	119,839.92
	viață	11,020,266.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	"	2,428,317.—

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(88) 81—?